

UOT 94 (479.24)

<https://doi.org/10.59849/2218-4783.2025.1.67>

HÜSEYN ABBASOV

AZƏRBAYCANIN GEOSİYASI HƏYATINDA NAXÇIVANIN YERİ

Məqalədə Azərbaycanın geosiyasi həyatında Naxçıvan Muxtar Respublikasının əhəmiyyəti araşdırmaya cəlb ediləcəkdir. Naxçıvanın strateji coğrafi mövqeyi, tarixi keçmişi və müasir dövrdə regional siyasətdəki rolu müzakirə olunacaqdır. Bölgənin Ermənistan, Türkiyə və İranla sərhəd bölgəsində yerləşməsi, onu Qafqaz və Orta Şərq arasındakı geosiyasi balansın əsas elementinə çevirmişdir. Xüsusilə Zəngəzur dəhlizinin açılması mövzusu, Naxçıvanın beynəlxalq nəqliyyat və ticarət sistemindəki mövqeyini gücləndirir bilər. Həmçinin Naxçıvanın iqtisadi potensialı, nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı və regional təhlükəsizlikdəki rolu araşdırılacaqdır. Tarixi proseslərin və müasir beynəlxalq müzakirələrin nəticəsində Azərbaycanın dövlətçiliyində və beynəlxalq siyasətində Naxçıvanın xüsusi yeri vurğulanacaqdır. Təhlilin yekununda, Naxçıvanın gələcəkdə regional sabitlik və inkişafda nə cür rol alacağı fikri qeyd ediləcəkdir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Naxçıvan, Zəngəzur, Türkiyə, İran, Ermənistan.

Giriş. Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın geosiyasi həyatında xüsusi yer tutur. Coğrafi mövqeyi və tarixi keçmişi baxımından bu bölgə yalnız Azərbaycanın daxili siyasətində deyil, həm də beynəlxalq arenada strateji əhəmiyyət daşıyır. Qədim dövrlərdən bəri mühüm coğrafi qeyə sahib olan Naxçıvan müasir dövrdə Zəngəzur dəhlizinin açılması və beynəlxalq nəqliyyat layihələrindəki iştirakı ilə yenidən diqqət mərkəzinə çevrilmişdir [33, s. 4]. Bu regionun geosiyasi cəhətdən əhəmiyyətini bir daha təsdiqləyir [28, s. 45]. Regionun coğrafi mövqeyi Asiyanı Avropaya birləşdirən nəqliyyat dəhlizlərinin kəsişmə nöqtəsində yerləşməsi ilə fərqlənir. Xüsusilə, Naxçıvanın Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Azərbaycanın qərb rayonları ilə birbaşa əlaqəsinin təmin edilməsi perspektivləri beynəlxalq nəqliyyat sistemində yeni imkanlar yaradır [42, s. 30-32]. Bununla yanaşı, Naxçıvanın iqtisadi potensialı, bölgədəki mineral ehtiyatlar, kənd təsərrüfatı və turizm sektorunun inkişafı ilə bağlıdır [37, s. 76]. Naxçıvan, həmçinin regional təhlükəsizlik və sabitlikdə mühüm rol oynayır. Bu bölgənin coğrafi mövqeyi Ermənistan, İran və Türkiyə ilə sərhəddə yerləşməsi səbəbindən strateji əhəmiyyətini artırır. Bu baxımdan, Naxçıvanın təhlükəsizlik tədbirləri, xüsusilə də hərbi infrastrukturunun gücləndirilməsi, Azərbaycanın milli təhlükəsizlik siyasətində prioritet istiqamətlərdən biridir [17, s. 14]. Beynəlxalq münasibətlərdə də Naxçıvanın rolu xüsusi qeyd edilməlidir. Türkdilli dövlətlər arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, Naxçıvanın 2009-cu ildə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradıldığı məkan olması ilə bir daha təsdiqlənir [7, s. 50]. Bununla yanaşı, bölgənin Azərbaycanın Qərbə integrasiyası siyasətində oynadığı rol, geosiyasi balansda əhəmiyyətli yer tutur. Son olaraq, Naxçıvanın gələcək inkişaf istiqamətləri ilə bağlı tövsiyələr irəli sürülə bilər. Beynəlxalq nəqliyyat layihələrində iştirakın genişləndirilməsi, iqtisadi və turizm potensialının tam şəkildə reallaşdırılması, həmçinin regional və beynəlxalq əməkdaşlıqların möhkəmləndirilməsi bu bölgənin strateji əhəmiyyətini daha da artıracaqdır [14, s. 89].

Naxçıvanın coğrafi mövqeyi. Naxçıvanın mühüm coğrafi mövqedə yerləşməsi, onun geosiyasi əhəmiyyətini artıran əsas faktorlardan biridir [15, s. 45]. Ermənistan, Türkiyə, İranla sərhəd olan bu ərazi, Cənubi Qafqaz regionunda strateji bir körpü rolunu oynamaqdadır [46, s. 32]. Naxçıvanın Türkiyə ilə qısa, lakin əhəmiyyətli bir sərhəd xətti vardır ki, bu da Azərbaycanın qərb dövlətləri ilə birbaşa əlaqəsi üçün həyati əhəmiyyət daşıyır [34, s. 58]. Coğrafi mövqeyindən irəli gələrək Naxçıvan, beynəlxalq nəqliyyat marşrutlarının əsas düyün nöqtələrindən biridir. Xüsusilə, qədim İpək Yolumun keçdiyi bu region, tarix boyu Şərq və Qərb arasında iqtisadi və mədəni körpü olmuşdur [8, s. 74]. Müasir dövrdə isə Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivi, Naxçıvanın geosiyasi rolunu daha da artırır [18, s. 22]. Bu dəhliz, Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan arasında quru əlaqəsini bərpa etməklə yanaşı, regionda Türkiyə, Rusiya və digər qonşu ölkələrlə nəqliyyat əlaqə-

lərini gücləndirəcəkdir [8, s. 47]. Eyni zamanda Naxçıvanın ərazisi müxtəlif təbii resurslarla zəngindir. Muxtar respublikanın relyefi dağlıq və düzənliklərdən ibarət olub, tədarük olunan enerji mənbələri və mineral yataqları ilə seçilir [24, s. 64]. Bu həm iqtisadi inkişaf, həm də geosiyasi təsir baxımından mühüm amildir [45, s. 38].

Naxçıvanın Azərbaycanın tarixi və mədəni həyatında xüsusi yeri vardır. Əsrlər boyu bu ərazi müxtəlif imperiyalar arasında mübarizə meydanı olmuş, lakin hər zaman Azərbaycan xalqının milli kimliyinin ayrılmaz bir hissəsi kimi qorunub saxlanılmışdır [12, s. 12]. Qədim dövrlərdən başlayaraq Naxçıvan mühüm ticarət mərkəzi kimi tanınmışdır. Böyük İpək Yolunun bu ərazidən keçməsi, Naxçıvanın iqtisadi və mədəni inkişafına təsir etmişdir [6, s. 74]. Orta əsrlərdə Naxçıvan həm Səlcuqlular, həm də Atabəylər dövründə mühüm strateji mərkəzə çevrilmişdir [38, s. 89]. Xüsusilə, XII əsrdə memarlıq sahəsində inkişaf edən Naxçıvan məktəbi, Azərbaycanın mədəniyyət tarixində xüsusi yer tutur [29, s. 112]. XX əsrdə Naxçıvanın muxtar respublika statusu qazanması, onun Azərbaycanın daxili işlərində və beynəlxalq siyasətində xüsusi yer tutmasını təmin etdi [20, s. 78]. Sovet dövründə Ermənistan tərəfindən blokadağa alınan Naxçıvan bu çətinliklərə baxmayaraq, milli və iqtisadi dayanıqlılığını qoruyub saxlamışdır [40, s. 42].

Dövlətlərlə münasibətlər. Müasir dövrdə Naxçıvanın geosiyasi əhəmiyyəti həm Azərbaycanın, həm də regionun siyasi və iqtisadi balansında mühüm yer tutur [15, s. 22]. Naxçıvan təkcə coğrafi mövqeyi ilə deyil, həm də Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivində beynəlxalq müzakirələrin mərkəzində dayanır [9, s. 47].

Türkiyə ilə qısa sərhəd xəttinə malik olan Naxçıvan Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində strateji körpü rolunu oynayır [33, s. 58]. Bu əlaqələr yalnız iqtisadi deyil, həm də hərbi və mədəni sahələri əhatə edir. 2020-ci il Vətən müharibəsindən sonra Zəngəzur dəhlizinin aktuallığı daha da artdı [18, s. 34]. Bu dəhliz Naxçıvan vasitəsilə Azərbaycanın əsas hissəsini Türkiyə və digər Qərbdövlətləri ilə birləşdirərək regionun nəqliyyat və ticarət xəritəsini yenidən formalaşdıracaq [9, s. 47].

İranla geniş sərhədə malik olan Naxçıvan iki ölkə arasında mühüm ticarət və tranzit mərkəzi rolunu oynayır [21, s. 64]. İran üzərindən Azərbaycanın əsas hissəsinə enerji resurslarının və malların daşınması uzun müddət ərzində Naxçıvanın iqtisadi həyatında mühüm yer tutmuşdur [43, s. 42]. Eyni zamanda İranın şimal-qərb bölgələrində yaşayan Azərbaycan türkləri ilə mədəni və tarixi bağlar Naxçıvanın bu əlaqələrdə xüsusi əhəmiyyətini artırır [32, s. 95].

Ermənistanın uzunmüddətli blokadası nəticəsində Naxçıvan Muxtar Respublikası iqtisadi çətinliklərlə üzləşsə də, bu vəziyyət onun regional və beynəlxalq siyasətdə mövqeyini zəiflətmədi [26, s. 78]. Zəngəzur dəhlizinin həyata keçirilməsi bu blokadanı aradan qaldırmaqla yanaşı, regionda sülh və əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yarada bilər [10, s. 47].

Naxçıvanın regional təhlükəsizliyə təsiri. Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın müdafiə siyasətində xüsusi strateji əhəmiyyətə malikdir. Bu ərazi həm hərbi-strateji baxımdan, həm də regional sabitliyin qorunması kontekstində mühüm rol oynayır [13, s. 45]. Naxçıvanın coğrafi mövqeyi onun Qafqaz regionunda strateji bir bufer zonası kimi çıxış etməsinə imkan yaradır, xüsusilə də Ermənistan, İran və Türkiyə ilə həmsərhəd olması onu regional təhlükəsizlik baxımından əvəz olunmaz edir [39, s. 95].

Naxçıvanın coğrafi mövqeyi Azərbaycan ordusunun hərbi-strateji imkanlarını genişləndirir. Regionun sərhədlərində yerləşən təbii maneələr – dağlıq ərazilər və çay vadiləri müdafiə potensialını artırır və strateji üstünlük təmin edir [1, s. 78]. Xüsusilə Sədərək rayonu Azərbaycan ilə Türkiyə arasında quru əlaqəsini təmin edən əsas keçid nöqtəsidir ki, bu da iki qardaş ölkə arasında hərbi əməkdaşlıq və qarşılıqlı müdafiə öhdəliklərinin güclənməsinə şərait yaradır [44, s. 50].

Naxçıvan Azərbaycanın regional sabitliyə olan töhfələrində xüsusi yer tutur. Ermənistan ilə uzun illər davam edən münaqişəyə baxmayaraq, Naxçıvanın müdafiə qabiliyyəti və hərbi bazaları regionda balansın qorunmasına xidmət edir [18, s. 64]. Eyni zamanda Naxçıvan vasitəsilə Azərbay-

canın Türkiyə ilə strateji tərəfdaşlığı güclənir, NATO-nun regionda təsir dairəsinin artmasına dəstək verir [25, s. 88].

Naxçıvanda hərbi texnologiyaların tətbiqi və modernizasiya prosesləri Azərbaycanın ümumi müdafiə qabiliyyətinə böyük töhfə verir. Regionda müasir radar sistemləri, PUA bazaları və digər strateji texnologiyalar yerləşdirilmişdir [10, s. 39]. Bu təkcə Azərbaycanın müdafiə potensialını artırmaqla qalmır, həm də qonşu ölkələrdəki qeyri-sabitlik ocaqlarının qarşısını almaq üçün bir təhlükəsizlik qalxanı rolunu oynayır [38, s. 102].

Naxçıvan həmçinin Azərbaycanın beynəlxalq siyasətində də əhəmiyyətli bir rıçaqdır. Region, enerji və nəqliyyat layihələrinin kəsişmə nöqtəsində yerləşərək, Azərbaycanın Avropa ilə Asiya arasında strateji körpü funksiyasını daha da möhkəmləndirir [34, s. 57]. Bu mövqe Naxçıvanı Cənubi Qafqazın geosiyasi sabitliyi üçün açar rolunda çıxış etməyə imkan verir [32, s. 112].

Türk Dövlətləri Təşkilatında rolu. Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv olan Azərbaycan üçün Naxçıvan təşkilat çərçivəsində əlaqələrin genişləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Naxçıvan Türkiyə ilə sərhəddə yerləşərək iki qardaş ölkə arasında iqtisadi, mədəni və siyasi münasibətlərin inkişafı üçün körpü rolunu oynayır [29, s. 102]. Bu region vasitəsilə həyata keçirilən əməkdaşlıq layihələri Azərbaycanın Türk Dövlətləri təşkilatındakı mövqeyini daha da gücləndirir [38, s. 110].

Naxçıvanın coğrafi mövqeyi Türk dünyasını birləşdirən əsas keçid nöqtələrindən biri kimi xüsusi önəm daşıyır. Məşhur “Zəngəzur dəhlizi” layihəsi, Naxçıvan vasitəsilə Azərbaycanı Türkiyə ilə quru yolu ilə birləşdirməklə yanaşı, Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv olan digər ölkələr üçün də strateji bir tranzit rolunu oynayır [42, s. 72]. Bu dəhliz eyni zamanda Mərkəzi Asiya ölkələrinə qapı açaraq, türk dövlətlərinin iqtisadi integrasiyasını daha da sürətləndirir [1, s. 65].

Naxçıvan türk dünyasının orta qədim irsinin qorunması və təbliği sahəsində də mühüm rol oynayır. Naxçıvanda keçirilən beynəlxalq tədbirlər, mədəniyyət festivalları və elm simpoziumları Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələr arasında mədəni integrasiyanın güclənməsinə şərait yaradır [17, s. 45]. Bölgənin qədim türk mədəniyyətinə aid abidələri və tarixi məkanları Naxçıvanın türk dünyası üçün əhəmiyyətini daha da artırır [35, s. 89].

Naxçıvanda yerləşən hərbi bazalar və müasir texnologiyalarla təchiz edilmiş müdafiə sistemləri təkcə Azərbaycanın təhlükəsizliyini təmin etməklə kifayətlənmir, həm də regionun sabitliyinə mühüm töhfə verir [19, s. 88]. Bu hərbi-strateji mövqe Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin lektiv müdafiə siyasətlərinin formalaşmasında və regionda sabitlik faktorunun qorunmasında mühüm rol oynayır [25, s. 95].

Naxçıvan Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində iqtisadi əməkdaşlıq layihələrinin reallaşdırılmasında da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Region Azərbaycanın ixrac potensialını genişləndirən bir tranzit nöqtəsi olmaqla yanaşı, Türk dövlətləri arasında ticarət əlaqələrinin daha da inkişaf etdirilməsinə töhfə verir [10, s. 51].

Regionda hərbi strateji rolu. Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın hərbi müdafiə strategiyasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Strateji mövqeyi sayəsində bu ərazi həm Ermənistanla sərhədlərin müdafiəsində, həm də İran və Türkiyə ilə strateji balansın qorunmasında mühüm rol oynayır [38, s. 85]. Azərbaycan Ordusunun Naxçıvanda yerləşən bölmələri regionda sabitliyin təmin edilməsində və potensial təhlükələrin qarşısının alınmasında əsas amil kimi çıxış edir [19, s. 90].

Naxçıvanın dağlıq relyefi və sərhəd xətlərinin təbii qorunması, hərbi müdafiə strategiyasının effektivliyini artırır. Bu mövqe Ermənistan ilə olan sərhəd boyunca təhlükəsizlik tədbirlərinin daha güclü şəkildə tətbiqinə imkan verir. Eyni zamanda Türkiyə ilə sərhədin möhkəmləndirilməsi və burada müasir müdafiə sistemlərinin yerləşdirilməsi Azərbaycanın qərb müttəfiqləri ilə əlaqələrini daha da gücləndirir [43, s. 55].

Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşən hərbi bazalar müasir texnologiyalarla təchiz edilmişdir. PUA (pilotsuz uçuş aparatları) və uzaqmənzilli raket sistemlərinin regionda yerləşdirilməsi

hərbi-strateji üstünlüyü təmin edir və Azərbaycan Ordusunun manevr imkanlarını artırır [10, s. 47]. Bununla yanaşı, Naxçıvanda yeni radar sistemlərinin quraşdırılması, hava məkanının effektiv monitorinqini və nəzarətini mümkün edir [26, s. 64].

Naxçıvan Azərbaycanın Türkiyə ilə hərbi əməkdaşlığının gücləndirilməsi üçün də strateji bir nöqtədir. Regionda keçirilən birgə hərbi təlimlər, iki ölkənin silahlı qüvvələrinin qarşılıqlı inteqrasiyasını təmin edir və ortaq müdafiə strategiyalarının həyata keçirilməsinə töhfə verir [25, s. 93]. Bu əməkdaşlıq həm də NATO-nun regionda təsir dairəsinin güclənməsinə şərait yaradır.

Naxçıvanda yerləşən hərbi güc təkcə Azərbaycanın müdafiəsini deyil, həm də regionun ümumi sabitliyini təmin edir. Bu hərbi-strateji mövqe Qafqazda mümkün münaqişələrin qarşısını almaq və balansı qorumaq üçün vacib bir faktor kimi qiymətləndirilir. Regionun strateji əhəmiyyəti, həmçinin Cənubi Qafqazın digər aktorlarının hərbi-siyasi planlarına təsir edir [32, s. 88].

Nəticə. Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın geosiyasi həyatında əvəzsiz yer tutur. Onun strateji coğrafi mövqeyi, tarixi dəyəri və müasir iqtisadi potensialı regionu həm daxili siyasətdə, həm də beynəlxalq münasibətlərdə önəmli bir mövqeyə yüksəldir. Əsrlər boyu Naxçıvan şərqlə qərbi birləşdirən mühüm bir körpü kimi, həm iqtisadi, həm də mədəni əlaqələrin formalaşmasında əsas rol oynamışdır. Bu xüsusiyyət qədim İpək yolundan müasir nəqliyyat dəhlizlərinə qədər uzanan bir tarixdə özünü göstərir. Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivi və beynəlxalq nəqliyyat layihələrindəki rolu Naxçıvanın yalnız Azərbaycanın deyil, bütövlükdə Qafqaz regionunun inkişafında strateji mərkəz olduğunu bir daha sübut edir. Bu dəhliz vasitəsilə Azərbaycan, Türkiyə, Mərkəzi Asiya və Avropa arasındakı iqtisadi və ticari əlaqələr yeni bir mərhələyə daxil ola bilər. Bu, Naxçıvanın iqtisadi potensialını daha da genişləndirərək, onu regionun əsas tranzit və ticarət mərkəzlərindən birinə çevirəcəkdir. Eyni zamanda, Naxçıvanın müdafiə baxımından əhəmiyyəti də diqqətə layiqdir. Bu region Azərbaycanın hərbi gücünün strateji mövqeyini təmin etməklə yanaşı, qonşu ölkələrlə – Türkiyə, İran və Ermənistanla balanslı münasibətlərin qorunmasında mühüm amildir. Buradakı hərbi infrastruktur və beynəlxalq əməkdaşlıq imkanları Azərbaycanın təhlükəsizlik strategiyasında əvəzsiz rol oynayır. Bundan əlavə, Naxçıvan öz təbii resursları və kənd təsərrüfatı məhsulları ilə Azərbaycanın daxili bazarında mühüm mövqeyə malikdir. Xüsusilə, mineral ehtiyatlar və duz istehsalı kimi sahələr regionun iqtisadiyyatına böyük töhfə verir. Kənd təsərrüfatı sahəsində isə üzümçülük və heyvandarlıq kimi ənənəvi fəaliyyətlər müasir yanaşmalarla inkişaf etdirilərək, həm daxili tələbatı ödəyir, həm də ixrac üçün geniş imkanlar yaradır. Beləliklə, Naxçıvanın bu əhəmiyyəti Azərbaycanın regional və global güc mərkəzi kimi mövqeyini daha da gücləndirir. Onun iqtisadi, strateji və mədəni dəyəri Azərbaycan üçün təkcə keçmişin mirası deyil, həm də gələcək inkişafın əsas sütunlarından biridir. Bu xüsusiyyətlər Naxçıvanı Qafqazda və daha geniş coğrafiyada əhəmiyyətli bir aktora çevirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Aslanov T. Naxçıvanın Strateji Əhəmiyyəti. Bakı: Qafqaz, 2020.
2. Aslanov T. Türk Dünyası və Zəngəzur Dəhlizi. Bakı: Qafqaz, 2021.
3. Aviation Report: Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanının inkişaf göstəriciləri. Bakı: Azərbaycan Hava Yolları nəşriyyatı, 2023.
4. Azərbaycan Turizm Nazirliyi. Naxçıvanın turizm inkişaf göstəriciləri. Bakı: Turizm və İrs, 2023.
5. Bayramov K. Türkdilli dövlətlər arasında əməkdaşlıq. Naxçıvan: Maarif, 2019.
6. Beckwith C.I. Empires of the Silk Road: A History of Central Eurasia from the Bronze Age to the Present, Princeton: Princeton University Press, 2009.
7. Cohen A. The Zangezur Corridor and Its Role in Eurasian Connectivity // Journal of Eurasian Studies, 2021, no. 12 (3), pp. 45-58.
8. Cohen D. Zəngəzur dəhlizi: Yeni tranzit imkanları // Central Asian Studies Journal, 2021, no. 15 (2), 45-50.

9. Əhmədov S. Azərbaycan ordusunda müasir texnologiyaların tətbiqi. Bakı: Müdafiə Nazirliyi nəşriyyatı, 2022.
10. Əhmədov S. Hərbi texnologiyalar və Azərbaycan ordusu. Bakı: Hərbi Tədqiqatlar Mərkəzi, 2022.
11. Əhmədov S. Azərbaycanın regional inkişaf perspektivləri. Bakı: Elm və Təhsil, 2023.
12. Əliyev H. Azərbaycanın geosiyasi mövqeyi və iqtisadi potensialı. Bakı: Azərbaycan Dövlət nəşriyyatı, 2003.
13. Əliyev H. Azərbaycanın müdafiə strategiyası. Bakı: Respublika, 2003.
14. Əliyev İ. Azərbaycanın milli təhlükəsizliyi və Naxçıvan. Bakı: Sənət, 2020.
15. Əliyev İ. Azərbaycanın strateji nəqliyyat layihələri. Bakı: AMEA nəşriyyatı, 2022.
16. Əliyev R. Azərbaycanın tikinti materialları sənayesi: inkişaf perspektivləri. Bakı: İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi nəşriyyatı, 2019.
17. Əliyev R. Azərbaycan-Türk mədəni əlaqələri. Bakı: İrs, 2019.
18. Həsənov A. Regional Security and Stability in the South Caucasus. Tbilisi: Caucasus Studies Institute, 2017.
19. Həsənov M. Naxçıvan və regional təhlükəsizlik. Bakı: Azərbaycan, 2018.
20. Həsənov M. Naxçıvanın iqtisadi potensialı. Bakı: Elm, 2018.
21. Həsənov R. Azərbaycanın iqtisadi inkişaf perspektivləri. Bakı: Elm, 2018.
22. Həsənov T. Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadi potensialı. Naxçıvan: AMEA nəşriyyatı, 2018.
23. Hüseynov A. Azərbaycanın coğrafi-strateji əhəmiyyəti. Bakı: Elm, 2023.
24. Kaya B. NATO and Its Role in the Caucasus. Ankara: METU Press, 2019.
25. Kaya B. NATO və Qafqazda Təhlükəsizlik. Ankara: METU Press, 2019.
26. Kazımo, A. Hərbi texnologiyalar və müdafiə infrastrukturu. Gəncə: Gəncə Universiteti nəşriyyatı, 2020.
27. Kazımov A. Regionların metallurgiya potensialı və onun inkişafı. Gəncə: Gəncə Universiteti nəşriyyatı, 2020.
28. Məmmədov S. Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın geosiyasi və geoiqtisadi çəkisini daha da artıracaq. 2022, Mart (6), s. 4.
29. Məmmədov E. Azərbaycanın mineral resurslarının iqtisadi dəyərləndirilməsi. Bakı: AMEA nəşriyyatı, 2015.
30. Məmmədov E. Azərbaycanın xarici siyasətində strateji ərazilərin rolu. Bakı: Elm, 2015.
31. Məmmədov T. Naxçıvanın iqtisadi potensialı. Bakı: Şərq-Qərb, 2021.
32. Petrov I. Geopolitical Stability in the South Caucasus. Moscow: Russian Academy of Sciences, 2021.
33. Quliyev M. Azərbaycanın beynəlxalq siyasətində Naxçıvanın rolu. Bakı: Nurlan, 2018.
34. Quliyev R. Zəngəzur dəhlizi və beynəlxalq nəqliyyat. Gəncə: Nurlan, 2022.
35. Quliyev S. Duzdağın tarixi və mədəni əhəmiyyəti. Naxçıvan: Naxçıvan Dövlət Universiteti nəşriyyatı, 2021.
36. Quliyev S. Türk dünyasında Naxçıvanın tarixi rolu. Naxçıvan: Naxçıvan Dövlət Universiteti nəşriyyatı, 2021.
37. Rahman F. Regional Security Challenges in the Caspian Basin. Tehran: Alborz University Press, 2020.
38. Smith J. Geopolitics of the South Caucasus: Strategic Importance of Nakhchivan. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
39. Yıldırım A. Azərbaycanın regionlarında təbii resursların iqtisadiyyatdakı rolu. Ankara: Gazi Universiteti Nəşriyyatı, 2020.
40. Yıldırım H. Regional iqtisadiyyat və nəqliyyat əlaqələri: Naxçıvan nümunəsi. Ankara: Qafqaz Araşdırmaları nəşriyyatı, 2020.
41. Yıldırım S. Energy Resources in Nakhchivan: Opportunities and Challenges. Ankara: Energy Policy Research Center, 2020.

42. Yılmaz H. Turkey-Azerbaijan Strategic Relations. Istanbul: Bilgi University Press, 2020.
43. Yılmaz H. Turkey-Azerbaijan Strategic Partnership in the Caucasus. Istanbul: Bilgi University Press, 2021.

AMEA Naxçıvan Bölməsi
E-mail: huseynabbasov109@gmail.com

Hussein Abbasov

THE ROLE OF NAKHCHIVAN IN AZERBAIJAN'S GEOPOLITICAL LIFE

The article aims to explore the role of the Nakhchivan Autonomous Republic within the geopolitical environment of Azerbaijan. It discusses Nakhchivan's strategic geographical position, historical context, and its place in contemporary regional politics. Geographically situated at the border of Armenia, Turkey, and Iran, this region forms a crucial component of the geopolitical balance between the Caucasus and the Middle East. In particular, the opening of the Zangezur Corridor could further strengthen Nakhchivan's significant role in international transportation and trade systems. The article also examines Nakhchivan's economic potential, the development of its transportation infrastructure, and its role in regional security. Emphasizing the historical processes and modern international discussions, the article highlights Nakhchivan's special status in Azerbaijan's statehood and international politics. In conclusion, we will present thoughts on how Nakhchivan may contribute to regional stability and development in the future.

Keywords: *Azerbaijan, Nakhchivan, Zangazur, Turkey, Iran, Armenia.*

Гусейн Аббасов

РОЛЬ НАХЧЫВАНА В ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ АЗЕРБАЙДЖАНА

Данная статья направлена на изучение роли Нахчыванской Автономной Республики в геополитической среде Азербайджана. Рассматриваются стратегическое географическое положение Нахчывана, исторический контекст и ее место в современной региональной политике. Географическое расположение на границе с Арменией, Турцией и Ираном делает этот регион важной частью геополитического баланса между Кавказом и Ближним Востоком. В частности, открытие Зангезурского коридора может еще больше укрепить значимую роль Нахчывана в международной транспортной и торговой системе. В статье также анализируются экономический потенциал Нахчывана, развитие транспортной инфраструктуры и ее место в региональной безопасности. Подчеркивается особая роль Нахчывана в государственности Азербайджана и международной политике на основе исторических процессов и современных международных дискуссий. В заключение будут изложены мысли о том, какую роль Нахчыван может сыграть в будущем в обеспечении региональной стабильности и развития.

Ключевые слова: *Азербайджан, Нахчыван, Зангезур, Турция, Иран, Армения.*

(Tarix elmləri doktoru, dosent Emin Şıxəliyev tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma tarixi: İlkin variant 03.02.2025
Son variant 27.02.2025